

DOKTORANTŲ VEIKLOS INTERPRETAVIMAS EDUKOLOGIJOS DOKTORANTŪROS KONTEKSTE

INTERPRETATION OF DOCTORAL STUDENTS' ACTIVITY IN THE CONTEXT OF EDUCATION SCIENCE

Vaiva Zuzevičiūtė, Ilona Tandzegolskienė

Vytauto Didžiojo universitetas • Vytautas Magnus University

A n o t a c i j a

Nagrinėjant Europos dokumentus, teigiama, kad pagrindinis doktorantų programų elementas ir toliau išlieka tyrinėjimais pagrįsta mokslo pažanga, tačiau pabrėžiama, kad doktorantų rengimas turi atitikti rinkos poreikius, kurie yra platesni už universiteto, kadangi jaunajam mokslininkui reikalingos ne tik tyrimų kompetencijos, bet taip pat svarbu įgyti ir perkeliamųjų įgūdžių. Doktoranto, kaip mokslininko, kvalifikacija – tai aukščiausio (aštuntojo) lygmens kvalifikacija, atskleidžiama gebėjimu ne tik tinkamai panaudoti turimas žinias, bet ir varijuoti jomis sudėtingose situacijose, gebėti planuoti bei įgyvendinti sudėtingus projektus, įvertinant tai, kad žinios nuolat kinta. Kaip įrodymą, kad šis lygmuo pasiektas, doktorantas privalo pademonstruoti plataus profilio gebėjimus, matomus doktorantūros studijų pabaigoje, pristatydamas tiriamojo darbo rezultatus – disertaciją; vertinant tiriamąjį darbą atsižvelgiama į gebėjimą atskleisti problemos sudėtingumą, parengti tyrimo projektą bei jį įgyvendinti pasirenkant tinkamus tyrimo metodus, interpretuoti tyrimo rezultatus bei pateikti atitinkamas išvadas parengiant sklandai gautus rezultatus.

P a g r i n d i n ė s s a v o k o s :

edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašas, mokslininko kvalifikacija, kompetencija, tarpdiscipliniškumas, modulinė programa

S u m m a r y

The analysis of the European documents makes it evident that the major component of doctoral programmes has been research based advancement of science; however, it has been emphasised that preparation of doctoral students should meet market demands which are broader than university demands as a young researcher needs to acquire transferable skills together with research competencies. Doctoral student's as researcher's qualification is the highest level (level eight) qualification, it manifests itself in the ability to use the acquired knowledge properly in various complex situations, to be able to plan and implement complicated projects taking into account the changing nature of knowledge. As the evidence of the achievement of the highest level, a doctoral student must demonstrate broad range skills at the end of the doctoral studies, presenting the outcomes of the research work, i.e. the dissertation; the assessment of the research work takes into account the doctoral student's ability to reveal the complexity of the research problem, to prepare research design and implement it, choosing appropriate research methods, to interpret the research findings and present proper research conclusions preparing the research findings for dissemination.

K e y w o r d s :

qualification portfolio for doctors in education science, researcher qualification, competency, interdisciplinarity, module programme

I V A D A S

Europos komisijos dokumentuose aukštojo mokslo plėtotės klausimais (Bolonijos deklaracijoje, Glazgo deklaracijoje, Berlyno komunikate, Bergeno komunikate ir kt.) pabrėžiamas glaudus universitetų bendradarbiavimas ir vieningo jų tinklo kūrimas. Taip pat akcentuojama, kad tarptautiniame akademinėje bendravime turi vyravti akademinės bei socialinės vertybės, kuriomis grindžiamas jų indėlis į visuomenę. Šiuose dokumentuose pabrėžiama

I N T R O D U C T I O N

The documents of the European Commission on the development of higher education (the Bologna Declaration, Glasgow Declaration, Berlin Communiqué, Bergen Communiqué, and etc.) highlight a close cooperation among universities and the establishment of their unified network. They also emphasise that academic and social values should prevail in the international academic co-operation that for the basis of their impact upon the society. The above mentioned documents emphasise the increasing orientation of study curriculum at higher

didesnė aukštojo mokslo (universitetų) studijų turinio orientacija į veiklos sistemas atsižvelgiant į Europos bei nacionalinės darbo rinkos poreikius.

Bolonijos deklaracijoje pabrėžiamas aukštojo mokslo ir mokslo ryšys bei būtinybė užtikrinti šį ryšį, lemiantį didesnį Europos aukštojo mokslo erdvės konkurencingumą ir patrauklumą. Glazgo deklaracijoje daug dėmesio skiriama mokslininkų rengimui ir karjerai. Nors pagrindinis doktorantų programų elementas vis dėlto išlieka tyrinėjamais pagrįsta mokslo pažanga, tačiau akcentuojama, kad doktorantų rengimas turi atitikti rinkos poreikius, kurie yra platesni už universiteto, kadangi jaunajam mokslininkui reikalingos ne tik tyrimų kompetencijos, bet taip pat svarbu įgyti ir perkeliamųjų įgūdžių.

Berlyno komunikatas (2004) taip pat pripažįsta ir akcentuoja mokslinių tyrimų, kaip „struktūrinės aukštojo mokslo dalies“, svarbą bei ragina institucijas bendradarbiauti, palaikant tarpdiscipliniškumo idėją bei tobulinant aukštojo mokslo kokybę.

Aukštojo mokslo ministrų konferencijos komunikate, pasirašytame Bergene, pabrėžiama, kad doktorantūros programose turi būti formuojama tarpdisciplininės studijos bei perkeliamieji įgūdžiai, taip siekiant patenkinti platesnės darbo rinkos poreikius. Mokslo kvalifikacijų pripažinimas Bergeno komunikate įvardijamas kaip viena iš pagrindinių užduočių. Pagrindiniu daktaro rengimo komponentu šiame dokumente įvardijama mokslo pažanga, vykstanti originalių tyrimų metu.

Šiuo metu Lietuvoje doktorantūros studijos vyksta savarankiškai. Tačiau siekiant užtikrinti kokybišką doktorantūros baigiamųjų darbų pristatymą, projekto „Tarpuniversitetinio edukologijos doktorantūros konsorciumo sukūrimas“ metu parengta modulinė programa, kuria siekiama pagerinti edukologijos doktorantų rengiamų mokslinių darbų kokybę. Apklaustos, parengtos remiantis „Edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašu“ (parengtu, vykdant projektą Tarpuniversitetinio edukologijos doktorantūros konsorciumo sukūrimas, Nr. ESF/2004/2.5.0-K01-012), metu buvo išsiaiškinta, kad doktorantai kritiškai vertina gebėjimą analizuoti bei vertinti švietimo reiškinius, suplanuoti ir atlikti kokybinius bei kiekybinius švietimo tyrimus bei atlikti šių tyrimo rezultatų mokslinę analizę ir sklaidą.

Tyrimo **problema** yra tai, kad edukologijos doktorantai savo veiklą organizuoja savarankiškai. Doktorantūros studentai pripažįsta, kad jiems trūksta tiek mokslinių diskusijų su profesoriais, tiek su kolegomis; taip pat pastebima, kad doktorantai tik teoriškai suvokia, kokios kompetencijos jiems būtinos bei kiekvienas individualiai ieško kelio joms pasiekti.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti, kiek pagal edukologijos daktarui numatytas kompetencijas parengti moduliai atitinka šių dienų reikalavimus planuojant bei vykdant mokslinius tyrimus.

Tyrimo uždaviniai: aptarti parengtų modulių suderinamumą su edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašu bei nustatyti, ar parengti moduliai padeda doktorantams jų veiklos metu siekti numatytų kompetencijų.

Tyrimo metodai: dokumentų analizė; anketinė edukologijos doktorantų apklausa.

Tyrimo metodika: analizė buvo atlikta dviem etapais. Pirmajame etape buvo išsamiai išanalizuoti dokumentai

education institutions (universities) towards action systems, taking into account European and national labour market needs.

Bologna Declaration stresses the relationship between higher education and science and necessity to ensure this relationship, determining higher competitiveness and attractiveness of European higher education area. The Glasgow declaration pays a lot of attention to researcher preparation and career. Though the major element of doctoral programmes is still the research-based advancement of science, it has been emphasised that the preparation of doctoral students should meet market demands which are broader than university demands, as a young researcher needs to acquire transferable skills together with research competencies.

The Berlin Communiqué (2004) also recognises and emphasises the importance of scientific research as “structural part of higher education” and fosters institutions to co-operate, maintaining the idea of interdisciplinarity and improving the quality of higher education.

The Communiqué of the conference of the ministers of higher education, signed in Bergen, emphasises that interdisciplinary studies and transferable skills should be formed in doctoral programmes, seeking to satisfy the needs of a broader labour market. Recognition of researcher qualification is named in the Bergen Communiqué as one of the main objectives. This document acknowledges the advancement of science through original research as the main component of doctor preparation programmes.

At present, doctoral studies in Lithuania are provided independently. However, aiming at ensuring qualitative presentation of final doctoral work, a modular programme was prepared during the project “Establishment of Interuniversity Consortium of Doctoral Studies in Education” which aims at improving the quality of research work performed by doctoral students in Education Science. The survey prepared on the basis of the “Qualification Portfolio for Doctors in Education Science” (developed during the process of implementation of the project Establishment of Interuniversity Consortium of Doctoral Studies in education, No. ESF/2004/2.5.0-K01-012) found out that doctoral students have a rather critical attitude towards their ability to analyse and assess educational phenomena, plan and perform qualitative and quantitative educational research and perform scientific analysis and dissemination of the obtained research findings.

The research **problem** is that doctoral students in the science of education organise their activity independently. Doctoral students admit that they lack scientific discussions with professors and their peer-colleagues; it is also possible to notice that doctoral students perceive only theoretically what competencies are necessary for them and each doctoral student searches for individual ways to acquire these competencies.

The **purpose** of this article is to find out how the modules, prepared according to the competencies foreseen as necessary for doctoral students, meet nowadays requirements in planning and performing scientific research.

The **objectives of the research:** to discuss the coherence of the prepared modules with Qualification Portfolio for Doctors in Education Science and identify if the prepared modules help doctoral students to seek for the foreseen competencies during the doctoral studies.

The **research methods:** document analysis; questionnaire survey of doctoral students in Education Science.

The **research design:** the analysis was performed in two stages. During stage one the documents and educological, sociological and philosophical literature were analysed in a comprehensive way; the obtained results allowed to foresee the landmarks and steps for the future empirical analysis. In stage two, a questionnaire survey of the doctoral students in Education Science was performed and the

bei edukologinė, sociologinė ir filosofinė literatūra; gauti rezultatai leido numatyti būsimos empirinės analizės gaires ir žingsnius. Antrajame etape buvo atlikta edukologijos doktorantų anketinė apklausa, kurios metu buvo nustatytas parengtų modulių suderinamumas su „Edukologijos daktaro kvalifikacijos apraše“ numatytomis doktoranto kompetencijomis.

KOMPETENCIJOS SĄVOKOS RAIDOS ETAPAI

Universitetai teikia aukštąjį universitetinį išsilavinimą – t. y. bakalauro ir magistro kvalifikacinius laipsnius bei mokslų daktaro laipsnį. Šie kvalifikaciniai mokslo laipsniai atitinka Lietuvos nacionalinės kvalifikacijų sąrangos šeštąjį, septintąjį bei aštuntąjį kvalifikacijų lygmenis. Analizuojant Lietuvos nacionalinės kvalifikacijos sąrangos lygmenis, doktoranto, kaip mokslininko, kvalifikacija – tai aukščiausio (aštuntojo) lygmens kvalifikacija, kuri atskleidžiama gebėjimu ne tik tinkamai panaudoti turimas žinias, bet ir varijuoti jomis sudėtingose situacijose, gebėti planuoti bei įgyvendinti sudėtingus projektus, įvertinant tai, kad žinios nuolat kinta. Tai yra sudėtingas, reikalaujantis gero pasirėngimo, lygmuo. Kaip įrodymą, kad šis lygmuo pasiektas, doktorantas privalo pademonstruoti plataus profilio gebėjimus, matomus doktorantūros studijų pabaigoje, pristatydamas tiriamojo darbo rezultatus – disertaciją; vertinant tiriamąjį darbą atsižvelgiama į gebėjimą atskleisti problemos sudėtingumą, parengti tyrimo projektą bei jį įgyvendinti pasirenkant tinkamus tyrimo metodus, interpretuoti tyrimo rezultatus bei pateikti atitinkamas išvadas parengiant sklandiai gautus rezultatus.

Galima būtų paminėti, jog žinios mokslinėje ir profesinėje veikloje suvokiamos šiek tiek skirtingai. Universitetinės žinios labiau akcentuoja mokymąsi ir atliekamus tyrimus, o profesinės veiklos žinios čia suprantamos kaip pagrindiniai ištekliai, padedantys atlikti įvairias užduotis, t. y. žinių ir gebėjimų tarpusavio derinimas. Žmogaus žinios, mokėjimai, įgūdžiai, nuostatos, įgaunami mokantis, įvardijami *kvalifikacijos sąvoka*. Kvalifikacija parodo asmens tinkamumą vienai ar kitai profesijai ir yra įvardijama kaip rezultatų rinkinys. Čia akcentuojama ne tik žinios, mokėjimai ar įgūdžiai, bet ir jų įvertinimas ar pripažinimas; dažniausiai tai išreiškiama formaliaja dokumentine forma. Šiuo atveju, kalbant apie parengtą „Edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašą“, kurį galima būtų įvardyti kaip doktoranto veiklos proceso vertinimą, atskleidžiami edukologijos daktaro profesinės veiklos uždaviniai bei fiksuojamos šiai veiklai reikiamos atlikti kompetencijos. *Kompetencija*, anot R. Laužacko (2005), – tai „funkcinis gebėjimas adekvačiai atlikti tam tikrą veiklą“.

Apžvelgiant *kompetencijos sąvokos* atsiradimo sąlygas, pastebima, kad nors ir kaip būtų keista, jos yra visiškai nesusijusios su diskusijomis apie kompetencijų vystymą(-si) tyrimų ir programų rengimo metu. Kompetencijų sąvoką pirmą kartą pavartojo lingvistikos specialistai: Noam Chomsky įvedė šią sąvoką norėdamas apibūdinti subjektyvias kompleksinio (įvairiapusiško) ir variantiško kalbos vartojimo gramatinės prielaidas. Septintajame, aštuntajame dešimtmėčiuose socialinių mokslų srities pranešimuose ši sąvoka vartota panašia gramatine prasme, siekiant identifikuoti socialinę veiklą. Hebermas pristatė *kommunikacinės*

coherence of the prepared modules with competencies necessary for doctoral students foreseen in the “Qualification Portfolio for Doctors in Education Science” was determined.

STAGES IN THE DEVELOPMENT OF COMPETENCY CONCEPT

Universities provide higher university education, i.e. they award Bachelor and Master qualification degrees and a degree of the Doctor in Sciences. These qualification degrees correspond to levels six, seven and eight of the Lithuania National Qualification Framework. Analysing the levels of the Lithuanian National Qualification Framework, doctoral student's as researcher's qualification is the qualification of the highest level (eight), which is revealed by the ability to use the acquired knowledge properly and vary it in complicated situations, to be able to plan and implement complicated projects, taking into account the changing nature of knowledge. It is a complicated level which requires good preparation. As the proof of the achievement of this level, a doctoral student must demonstrate broad range skills evident at the end of the doctoral studies, presenting the outcomes of the research work, i.e. his/her dissertation; the assessment of the research work takes into account the doctoral student's ability to reveal the complexity of the research problem, to prepare a research design and implement it choosing appropriate research methods, to interpret the obtained research findings and to present proper research conclusions preparing the research findings for dissemination.

It can be stated that knowledge in the scientific and professional activity is perceived slightly differently. University knowledge is more oriented to learning and performed research, whereas professional activity knowledge is understood as the major resources that help to perform various tasks, i.e. coherence of knowledge and skills. Human's knowledge, abilities, skills, dispositions, acquired in learning, are included in the concept *qualification*. Qualification shows a person's suitability for one or another profession and is named as a set of outcomes. Here the focus is not only on knowledge, abilities or skills, but also on their evaluation or recognition; most often it is expressed in a formal document form. In this case, speaking about the prepared “Qualification Portfolio for Doctors in Education Science”, which can be considered to be the assessment of doctoral student's activity process, the objectives of professional activity of a doctor in Education Science are revealed and the competencies necessary to perform this activity are identified. *Competency*, according to R. Laužackas (2005), is a “functional ability to perform a certain activity adequately”.

An overview of the origin of the *competency* concept shows that, how strange it may appear, it is totally unrelated to the discussions about the development of competencies during research or programme designing. The concept of competencies was first introduced by the specialists in linguistics. Noam Chomsky introduced the concept of competence aiming at defining subjective and versatile grammatical assumptions of the use of language. In the seventh and eighth decades this concept started to be used in the same grammatical sense in article of the Social Science area in order to identify social activity. Hebermas introduced the concept of *communicative competence* and provided a synonym to this concept *me – identification*. In the eighth and ninth decades this concept was transferred to vocational education and training discipline, where concrete propositions to develop and enhance separate components of competence were presented. Soon the difference between *competence* and *performance*, expanded by Chomsky,

kompetencijos sąvoką ir suteikė šiai sąvokai sinonimą *aš – identifikavimas*. Aštuntajame, devintajame dešimtmečiuose ši sąvoka perkeliama į profesinio rengimo discipliną, kur jau pateikiami konkretūs siūlymai atskiriems kompetencijos elementams vystyti bei skatinti. Greitai pradėta naudotis Chomsky išplėtotu sąvokos skirtumu tarp *kompetencijos* ir *atlikimo*. *Kompetencija* čia nurodoma kaip gebėjimas autentiškose situacijose disponuoti spalvingais kalbos pavyzdžiais, o *atlikimo* sąvoka apibūdinama kaip gebėjimas tinkamai panaudoti kalbos pavyzdžius. Dešimtajame dešimtmetyje įvyksta *kompetencijos* sąvokos vartojimo pasikeitimas, susijęs su tyrimo ir jo vystymo programomis; sąvoka vartojama socialiniuose moksluose, pvz., profesiniame rengime bei suaugusiųjų švietime (remtasi Vokietijos patirtimi). Šioje sąvokų sandūroje būtina skirti keletą teorijų srautų:

1. Pasikeitimai profesinio rengimo srityje.

Devintajame dešimtmetyje pradedama daug kalbėti apie veiklos kompetenciją profesinio rengimo srityje, diskutuojama ne tik apie bendrąsias kompetencijas, tačiau taip pat plačiai aptariama profesinių bei asmeninių gebėjimų vystymosi eiga. Daug kalbama apie profesinių kvalifikacinių reikalavimų išplėtimą ir tobulinimą bei tolimesnio profesinio rengimo procesus.

2. Veiklos projektavimas profesiniame rengime.

Plečiantis kvalifikaciniams reikalavimams, paskutinio dešimtmečio tema yra susijusi su reikalavimu suderinti kvalifikaciją su kompetentinga veikla. Kalbant apie į veiklas orientuotą profesinį rengimą, reikėtų paminėti, kad šiuo metu kuriami, išbandomi bei įgyvendinami nauji metodai, kuriuose kalbama apie visa apimančias kvalifikacijas, pvz., bendrąsias kvalifikacijas, t. y. gebėjimą spręsti problemas, savarankiško mokymosi gebėjimus, kurie neugdomi, tačiau vystosi patys savaime. Dėl tokios turinio sekos atsiranda nauja tyrimo erdvė – tai metodų įvedimas, kuris skatintų savarankiško mokymosi motyvus; daug kalbama apie didaktinius savarankiško mokymosi aspektus.

3. Pasikeitimai suaugusiųjų švietime.

Suaugusiųjų švietime taip pat matyti ryškūs pasikeitimai, kadangi pradedama kalbėti apie visą gyvenimą trunkantį mokymąsi. Analizuojama ne tik suaugusiųjų mokymosi uždaviniai ir problemos postmodernioje visuomenėje, bet ir akcentuojama mokymosi teorijų svarba subjekto atžvilgiu, jo veiklos suderinamumo problematika bei aiškinamieji pavyzdžiai remiantis visą gyvenimą trunkančiu mokymusi. Taigi suaugusiųjų švietimo tąsa paremta aiškinamąja tradicija, kuriai svarbu mokymosi ir reflektavimo metu žmonėms suteikiama galimybė pažvelgti į būsimus rezultatus, įsijausti į refleksiją ir transformaciją.

4. Visą gyvenimą trunkančio mokymosi aiškinimas, interpretavimas.

Teorinių darbų ir analizės eigoje išryškėjo, kad besimokantys asmenys geriausių mokymosi rezultatų pasiekia dėl numanomos ateities ir savo subjektyvios patirties dėka. Suaugusiųjų mokymasis neakcentuoja naujų žinių ir išmokimo, – čia kalbama apie tinkamiausio sprendimo radimą siekiant patikrinti turimas žinias, įsitikinimus bei gebėjimą visa tai modifikuoti.

Besivystant kompetencijos sąvokai, atsiranda įvairūs *kompetencijos* sąvokos apibrėžimai. G. Franke (2001) pateikia įvairių autorių išsamų *kompetencijos* sąvokos apibūdinimą (žr. 1 lentelę).

Galima pastebėti, kad užsienio autoriai, aptardami kompetencijos apibrėžimą, akcentuoja žinias bei gebėjimus, pasi- reiškiančius tam tikroje veikloje, ir sprendimo būdai, siekiant

started to be used. Here *competence* is defined as innate, often unconscious knowledge people have about their own language, whereas *performance* is defined as the way in which the language is used in reality. In the tenth decade the change in the use of the *competence* concept occurred related to research and its development programmes; the concept used in Social Sciences, e.g., vocational education and training and adult education (on the basis of German experience). In this interface of these concepts, some flows of theories can be discerned:

1. Alterations in the area of vocational education and training.

In the ninth decade, the concept of activity competence was broadly discussed in the vocational education and training area, not only core competencies but also the process of professional and personal skill development were disputed. Discussion also evolved around the expansion and development of vocational qualification requirements and further vocational education and training processes.

2. Activity designing in vocational education and training.

During the development of qualification requirements, the topic of the last decade was related to the requirement to cohere qualification with competent activity. Analysing activity oriented vocational education and training, it is necessary to note that at present new methods are designed, tested and implemented; these new methods discuss overarching qualifications, e.g., core qualifications, i.e., ability to solve problems, independent learning skills that are not trained but develop of their own accord. Due to such sequence of curriculum a new research area has emerged – introduction of methods which enhances independent learning motives; didactical aspects of independent learning have also received broad attention.

3. Changes in adult education.

Adult education has also undergone significant changes with the introduction of the concept of lifelong learning. Adult learning objectives and issues in the post-modern society have been analysed, emphasising the importance of learning theories with regard to the subject, subject's activity compatibility issues and explaining descriptive samples on the basis of lifelong learning. Thus adult education continuity is based on the descriptive tradition which takes into account an opportunity provided to people to foresee the future outcomes through learning and reflection and plunge into reflection and transformation.

4. Explanation and interpretation of lifelong learning.

The analysis of theoretical works revealed that learners achieve the best learning outcomes due to the foreseen future and their subjective experience. Adult learning does not focus on new knowledge and learning that knowledge, instead it concentrates on finding the most proper solution in order to check one's knowledge, beliefs and ability to modify them.

The development of the concept of *competencies* gave rise to the appearance of various definitions of the concept. G. Franke (2001) presents a comprehensive set of definitions of *competency* concept (see Table 1).

It is possible to notice that foreign authors, discussing the definition of competencies, emphasise knowledge and abilities, manifested in a certain activity; whereas the ways of solutions, seeking to perform a certain activity, depend on knowledge possessed by each individual and his level of abilities.

1 lentelė. Kompetencijos sąvokos apibrėžimas pagal R. Arnold, I. Schuessler (G. Franke 2001: 66)
 Table 1. Definitions of the competency concept according to R. Arnold, I. Schuessler (G. Franke 2001: 66)

SĮLŪMOS SĄVOKOS / PROPOSED DEFINITION OF THE CONCEPT

Kompetencija suprantama kaip visų gebėjimų, turimų žinių ir mąstymo modelių visuma, kuriuos asmuo įgyja įvairiose situacijose ir panaudoja darbo aplinkoje (Weinberg 1996). /

Competency is understood by the entirety of all skills, acquired knowledge and thinking models that a person acquires in various situations and uses in work setting (Weinberg 1996).

Profesinė kompetencija disponuoja tas, kas turi būtinas savo profesijai žinias, įgūdžius ir gebėjimus, užduotis darbe sprendžia savarankiškai ir lanksčiai, yra gabus ir savo darbo aplinkoje pasirenkamas kaip gebantis atlikti sudėtingas užduotis, taip pat prisideda prie darbo organizacijoje (Bunk 1994). /

Professional competency is in the disposition of those who have necessary professional knowledge, skills and abilities they require to carry out an occupation if he or she can solve tasks independently and flexibly and is both willing and able to plan ahead in his working sphere and within work-organisational structures" (Bunk 1994).

Kompetencija suprantama kaip vidinių psichologinių sąlygų sistema, kuri pasireiškia matomos veiklos kokybe ir ją reguliuoja, taigi kompetencija parodo psichinės veiklos kokybinę eigą ir yra įvardijama kaip skiriamasis asmenybės požymis (Baitsch 1996). /

Competence is understood as a system of internal psychological conditions which manifests itself in the quality of the observed activity and regulates it; thus, shows qualitative process of psychic activity and is named as a distinctive personality trait (Baitsch 1996).

Įvairių kompetencijų komponentai – tai: disponavimas turimomis žiniomis, turimų žinių vertinimas bei klasifikacija, gebėjimas pertvarkyti turimas žinias ir jas pritaikyti, gebėjimas orientuotis veikloje, gebėjimas veikti, būti aktyviam; kompetentinga asmenybė turi kognityvinių, emocionalių ir motyvacinių įgūdžių bei strategiją socialinį statusą, dispozicijų įsivertinimą. Skirtingai nei tokios sąvokos kaip mokėjimas, gebėjimai, kvalifikacija ir kt. kompetencijos sąvoka apima gebėjimą pačiam asmeniui individualiai organizuoti savo veiklą ir mokymąsi (Erpenbeck 1996). /

Components of various *competencies* – is the use of the current knowledge, assessment of the current knowledge and its classification, ability to transform the current knowledge and apply it, ability to orientate in the activity, ability to act and be active; a competent personality possesses cognitive, emotional and motivational skills and strategies, social status and is able to self-assess dispositions. Differently from such concepts as *knowing how, abilities, qualification*, and etc. the concept of competency includes ability to organise one's own activity and learning individually (Erpenbeck 1996).

Ši sąvoka suprantama kaip turimų žinių suma ir gebėjimas panaudoti turimas žinias konkrečioje situacijoje. Taigi kompetencijų visuma susideda iš pastovių ir nuolat kintančių žinių, kurios yra aiškios, suprantamos individui arba užslėptos, gali būti aprašytos arba tokios, kurių neįmanoma aprašyti, suvokiamų ir nesuvokiamų gebėjimų ir sugebėjimų. Taip pat galima būtų pasakyti, kad tiek bendrosios, tiek su profesine veikla susijusios kompetencijos yra susijusios su atliekama veikla ir su individu. Vadinasi, *kompetencija* apibūrinama remiantis konkrečia veikla, užduotimi ar pateikiama problema, kur atliktos veiklos sudėtingumas pasireiškia individo gebėjimu atlikti pavestą užduotį. Kompetencija, kaip ir kompetencijų susiformavimo etapai, negali būti lyginami tokiu pačiu matu kaip kvalifikacija (Bernier, 1997). /

This concept is understood as the sum of the present knowledge and ability to use the present knowledge in a concrete situation. Thus the entirety of competencies consists of stable and constantly changing knowledge that is clear, understandable for the individual or hidden, can be described or, on the contrary, does not yield to descriptions, conceivable and inconceivable abilities and capabilities. Thus it can be said that both core competencies and professional activity related competencies are related to the performed activity and to an individual. Consequently, *competency* is defined on the basis of a concrete activity, task or presented problem where the complexity of the performed activity manifests in individual's ability to perform the assigned tasks. Competency, as well as the stages of competency formation, cannot be compared according to the same measures as qualification (Bernier, 1997).

CHARAKTERISTIKA / CHARACTERISTICS

- Gebėjimai, žinių ir mąstymo struktūros / Skills, knowledge and thinking structures;
- Formalusis ir neformalusis įgijimas / Formal and informal acquisition.

- Žinios, gebėjimai, pasirengimas / Knowledge, abilities, preparation;
- Pasirengimas darbui / Preparation for work.

- Vidiniai veiklą reguliuojantys psichologiniai žinojimai / Internal psychological cognitions regulating knowledge;
- Asmenybės kitimas / Personality change.

- Disponavimas turimomis žiniomis, jų įvertinimas ir klasifikavimas / Having knowledge in one's disposition, its evaluation and classification;
- Veiklos organizavimas ir strategija / Activity organization and strategy;
- Gebėjimas pačiam organizuoti savo veiklą ir mokymąsi / Ability to organize one's activity and learning independently.

- Turimos žinios ir gebėjimas jas panaudoti / Acquired knowledge and ability to use it;
- Apibrėžtos ir neapibrėžtos žinios / Definite and indefinite knowledge;
- Susijusios su veikla ir subjektu / Related with activity and subject;
- Mažai objektyvumo / Little objectivity.

atlikti veiklą, priklauso nuo kiekvieno individo turimų žinių bei gebėjimų lygio.

EDUKOLOGIJOS DAKTARO KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PARENGTUOSE MODULIUOSE

Pirminiame projekto etape parengtas „Edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašas“, kuriame fiksuojamos edukologijos studijas baigusio ir edukologijos daktaro mokslinį laipsnį įgijusio asmens kompetencijos. Pagal parengtą „Edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašą“ iš viso skiriamos devynios kompetencijos, kurios būtinos siekiant edukologijos daktaro mokslinio laipsnio, tai:

1. Gebėti analizuoti savo mokslinę veiklą, plėtoti kompetencijas bei asmeninę karjerą;
2. Gebėti vertinti ir interpretuoti pasirinktus švietimo reiškinius ir problemas teorijos bei kitų tyrimų kontekste;
3. Gebėti pritaikyti kitų mokslų pasiekimus švietimo tyrimuose;
4. Gebėti vertinti švietimo reiškinius veiklos pasaulio kontekste;
5. Gebėti vertinti aukštojo mokslo reiškinius ir problemas didaktikos požiūriu;
6. Gebėti suplanuoti ir atlikti kokybinį ir kiekybinį švietimo tyrimą;
7. Gebėti atlikti tyrimo rezultatų apiforminimą bei sklaidą;
8. Gebėti taikyti aprašomosios statistikos metodus atliekant savo tyrimą;
9. Gebėti parengti ir atlikti švietimo tobulinimo ir mokslo projektą.

Pateiktos edukologijos daktaro, siekiančio sėkmingai apginti disertaciją, kompetencijos numatė tolesniame etape rengiamų modulių pagrindines temas: filosofijos pagrindus, kiekybinius bei kokybinius tyrimus, universitetinę didaktiką, projektų rengimą, kvalifikacijų sistemą, statistinius skaičiavimus ir kt. Rengiant modulius, siekta atsižvelgti į šių dienų aktualijas, kad modulis savo turiniu bei tematika atitiktų šių dienų profesinės veiklos, numatančios tam tikras kompetencijas, reikalavimus. Kompetencijos aprašomos kvalifikacijos apraše, todėl studijų modulių orientyrais kaip tik ir laikytos išskirtosios kompetencijos: vienoms daugiau dėmesio buvo skirta vienuose, tam parankiausiųose, moduluose, kitoms – kituose. Paminėtina, kad visoms išskirtosioms kompetencijoms tarpdisciplininėje edukologijos doktorantūros modulinėje programoje skirtas dėmesys ir pagalba jų siekiant sudarė modulių medžiagos, užduočių organizavimo šerdį. Žinoma, siekta, kad kiekvienas rengiamas modulis būtų nukreipiamas į konkrečią profesinę veiklą, jos vykdymo procesus ir rezultatus. Rengiant modulius, taip pat atsižvelgta į keturis svarbiausius aspektus: ugdymo turinį, kompetencijas, mokymo ir mokymosi teorijas, metodinius ir metodologinius aspektus.

Apklausoje viso dalyvavo 32 doktorantai. Iš jų 31 moteris ir 1 vyras. Iš šio pasiskirstymo matyti, kad doktorantūroje didelė skaičiaus persvara dominuoja moterys.

Skirstant respondentus į amžiaus grupes, visai nebuvo 22–25 metų respondentų. 26–30 metų grupę anketinėje apklausoje sudaro 14 respondentų. 31–35 metų grupę sudaro 5 asmenys. Tiek pat apklaustųjų (5 asmenys) yra ir 36–40 metų grupėje. 41–42 metų grupę sudaro

MANIFESTATION OF DOCTOR'S IN EDUCATION SCIENCE COMPETENCIES

The “Qualification Portfolio for Doctors in Education Science”, prepared at the initial stage of the project, records the competencies of a person who completed doctoral studies in the Education Science and acquired an academic degree of a doctor in the Education Science. According to the prepared “Qualification Portfolio for Doctors in Education Science”, nine competencies were distinguished, necessary to be acquired in order to obtain the degree of a doctor in Education Science:

1. To be able to analyse one's scientific activity, develop competencies and personal career;
2. To be able to assess and interpret the chosen educational phenomena and problems in the context of theory and other research;
3. To be able to apply the achievements of other sciences in educational research;
4. To be able to assess educational phenomena in the context of the world of work;
5. To be able to assess higher education phenomena and issues with regard to didactics;
6. To be able to plan and perform qualitative and quantitative research in education;
7. To be able to perform processing and dissemination of research findings;
8. To be able to apply descriptive statistical methods performing research;
9. To be able to design and perform a research project in the development and science of education.

The presented competencies of a doctor in Education Science, who aims to succeed in defending the dissertation, envisage the major topics for the modules to be prepared in the further stage: philosophical foundations, quantitative and qualitative research, university didactics, project preparation, qualification system, statistical calculations, and etc. Preparing modules, the regard was taken into today's actualities; the module was planned to be in congruence by its content and topics to the requirements of today's professional activity which foresees certain competencies. Competencies are described in qualification portfolio; therefore, the distinguished competencies are considered to be the guidelines for the study modules: some competencies attracted more attention in some modules, others, subsequently, in others. It is worth noting that all distinguished competencies in the interdisciplinary modular programme for doctors in Education Science and support given to achieve them comprise the core of the module materials and organising assignments. It is obvious though that each prepared module should be oriented to a concrete professional activity, its performance processes and outcomes. Four most important aspects were also taken into account while preparing the modules: educational curriculum, competencies, teaching and learning theories, didactical and methodological aspects.

32 doctoral students participated in the survey, including 31 female and 1 male student. The distribution of the research participants with regard to gender revealed that female students prevail in doctoral studies.

Grouping the respondents with regard to the age identified the absence of 22–25 year old respondents. The group of the research respondents of 26–30 years of age consisted of 14 respondents. The group of 31–35 year-olds was comprised of 5 persons. The same number of the research participants (5 persons) was in the 36–40 year old group. The group of 41–42 year-olds consisted of

8 respondentai. Tolesnėje amžiaus grupėje (45–50 metų ir vyresnio amžiaus) respondentų, dalyvaujančių apklausoje, nėra. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių pateikiamas 1 paveiksle.

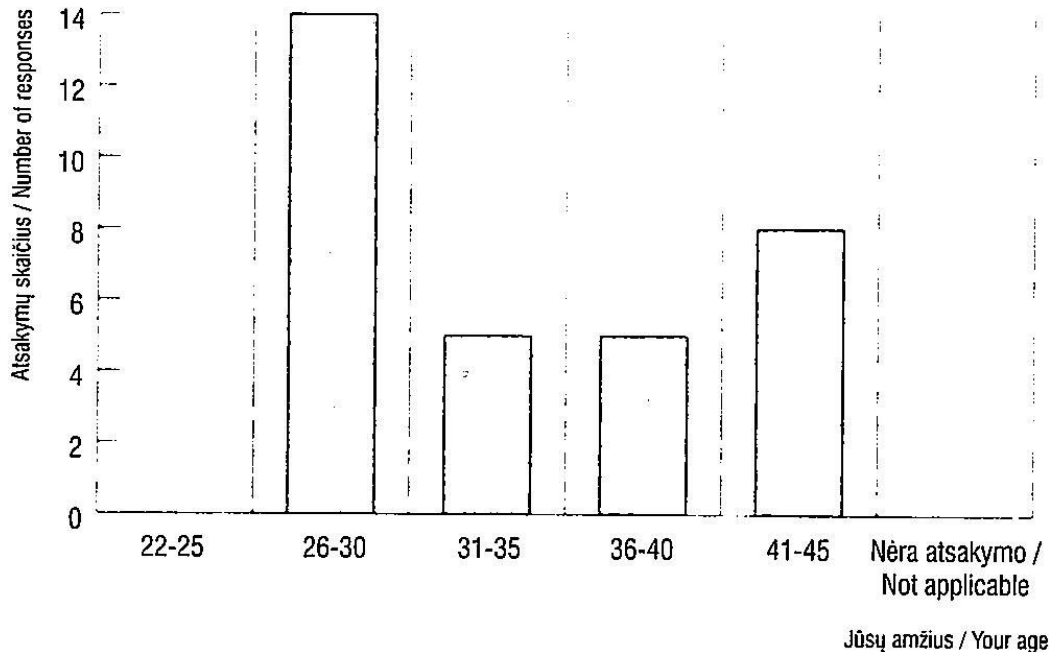
Galima pastebėti, kad testuojant modulius daugiausia dalyvauja jauni doktorantai. Tai parodo, kad doktorantūroje pradama studijuoti netrukus po II-osios pakopos (magistrantūros) studijų baigimo.

Testuojant modulius, daugiausia (15) dalyvaujančiųjų buvo pirmojo kurso doktorantai. Antrojo kurso studentų, dalyvaujančių modulių testavime, buvo 11. Trečiojo ir ketvirtojo kurso doktorantų, dalyvaujančių testuojant

8 respondents. There were no respondents participating in the survey from the senior group (45–50 years old or older). The distribution of the respondents according to their age is presented in Figure 1.

It is evident that mainly young doctoral students participated in piloting the modules. This proves that graduates choose doctoral studies largely soon after completion of the second level studies (Master programme).

Testing the modules, the majority of the research participants (15) were the first year doctoral students. Only 11 second year doctoral students participated in the module testing. Doctoral students of the third and fourth year, participating in the testing of modules, comprised a considerably smaller number: 5 third year doctoral students and 3

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių
Fig. 1. Distribution of respondents according to age

modulius, buvo žymiai mažiau: tyrime dalyvavo 5 trečiųjų metų ir 3, ketvirtųjų metų doktorantai. Pasiskirstymas pagal kursą pateikiamas 2 paveiksle.

Čia galima pastebėti, kad labiausiai naujų žinių trokšta ką tik įstoję į doktorantūlą jaunieji mokslininkai, kuriems trūksta patirties ir gebėjimų sistemaiškai ieškoti informacijos, ją kritiškai vertinti bei apdoroti.

Anketos pirmuoju klausimu (3 pav.) siekta išsiaiškinti, ar palankiai doktorantai priėmė bendrą naujųjų modulių turinio pristatymą; tai bandyta išsiaiškinti pateikus klausimą „Ar rekomenduotumėte šią modulinę programą naujai įstojusiems į edukologijos doktorantūros studijas doktorantams?"; visi 32 doktorantai, dalyvaujantys testuojant modulius, atsakė teigiamai.

Čia galima pastebėti, kad toks palankus požiūris į projekto metu parengtus modulius susijęs su tuo, kad daugelis temų yra naujos, šiuolaikiškos, atitinkančios doktorantų poreikius bei naudingos ne tik rengiant disertaciją, bet ir suteikiančios galimybę dalyvauti mokslinėse diskusijose.

Šias išvadas stipriau argumentuoja atsakymai į

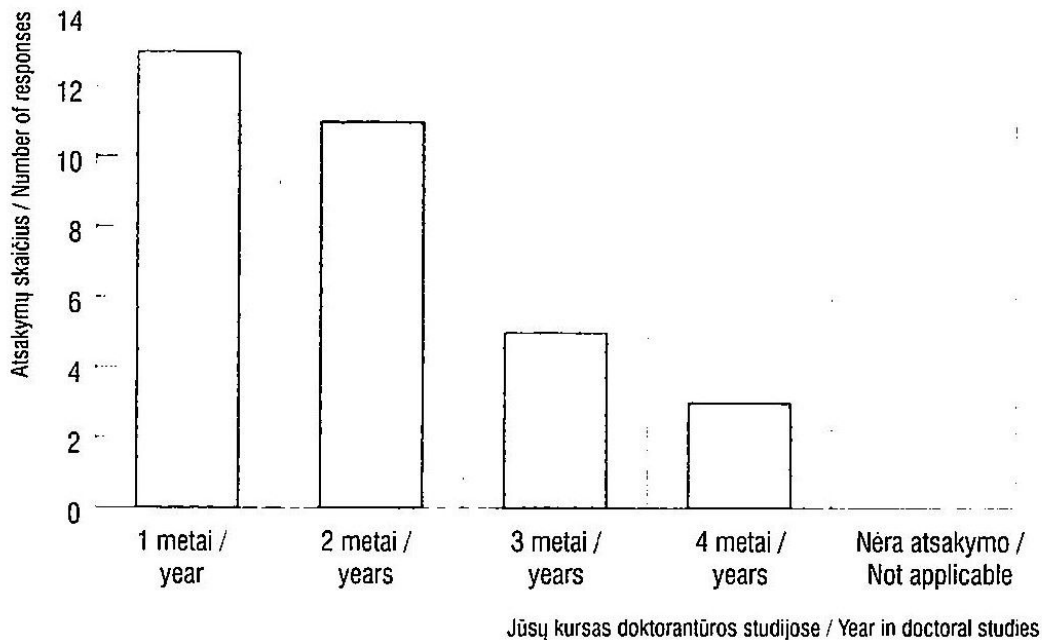
fourth year doctoral students participated in the research. The distribution according to the year of studies is presented in Figure 2.

It is evident that young scientists who have just entered doctoral studies are most willing to acquire new knowledge as they most lack experience and abilities to search for information, process and assess it critically.

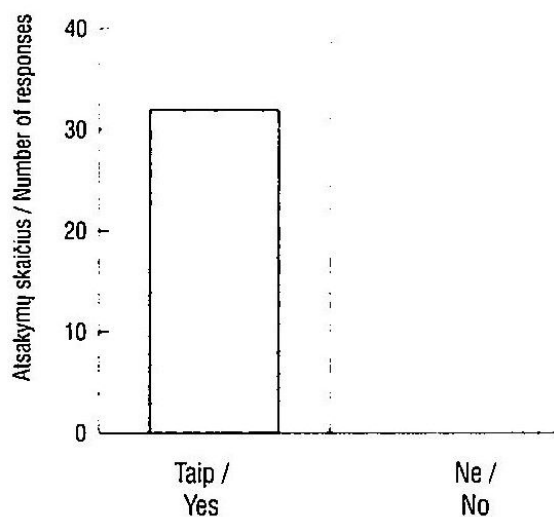
Question one of the questionnaire (Fig. 3) aimed at finding out if doctoral students' approach to general presentation of a new modular programme content was favourable; their approach was identified by answering the question "Would you recommend this modular programme to new entrants to doctoral study programme in Education Science?"; all 32 doctoral students, participants in testing modules, responded positively.

It was obvious that such favourable approach to modules prepared within the project was related to the fact that a number of the topics were new, modern, in congruence with doctoral students' needs and useful not only in preparing their dissertations, but also provided an opportunity to participate in scientific discussions.

These conclusions are supported by the responses to question two where doctoral students were asked to provide several arguments why they would recommend this modular programme and how this modular

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal kursą
 Fig. 2. Distribution of respondents according to the year of studies

Ar rekomenduotumėte šią modulinę programą naujai įstojusiems doktorantams į edukologijos doktorantūros studijas? /
 Would you recommend this modular programme to new entrants of doctoral study programme in Education Science?

3 pav. Naujai parengtos modulinės programos rekomendavimas
 Fig.3. Recommendation of newly prepared modular program

antrąjį klausimą, kur doktorantų buvo paprašyta pateikti keletą argumentų, kodėl jie norėtų rekomenduoti šią modulinę programą, bei kuo ši modulinė programa padėjo jiems patiems ir kokiais aspektais jaunesniems kolegoms būtų naudinga pasirinkti šią modulinę programą. Atsakymų variantai, rodantys šios programos naudingumą ir reikalingumą, pateikiami 2 lentelėje mažėjančia tvarka pagal atsakymų dažnumą.

Šie atsakymai rodo, kad doktorantams labai svarbu

programme helped them and in what ways young colleagues would benefit if they chose the particular modular programme. The variants of the responses proving the usefulness of this programme and its necessity are presented in Table 2 in decreasing order according to the frequency of responses.

The responses indicate that doctoral students value the importance of new knowledge, which is necessary both for their personal and professional development. They also emphasise knowledge that helps to pass through all stages of dissertation

KODĖL ŠI PROGRAMA NAUDINGA? / WHY IS THIS PROGRAMME USEFUL?	PASIKARTOJANČIŲ ATSAKYMŲ SKAIČIUS / NUMBER OF REITERATED RESPONSES
Nauja informacija / New information	10
Naujos žinios / New knowledge	9
Aktualu vykdant ir pasirenkant tyrimo metodus / Important in choosing research methods	9
Naudinga planuojant ir atliekant tyrimą / Useful in planning and performing research	7
Reikalinga rašant disertaciją / Necessary for writing the dissertation	6
Svarbu bendravimo prasme / Important in communication sense	6
Nuoseklus tyrimo metodų išdėstymas / Consistent presentation of research methods	5
Duomenų apdorojimui / Useful for data processing	3
Gera patirties sklaida / Good sharing experience	3
Bendradarbiavimo galimybė / Opportunity for cooperation	3
Praktinės konsultacijos / Practical consultations	3
Naudinga praktiškai / Practical usefulness	3
Ugdo nuolatinį mąstymą / Develops continuous thinking	2
Naudinga apibreziant tyrimo lauką / Useful in defining research field	2
Galimybė palyginti metodologines mokyklas / Possibility to compare methodological schools	1
Naudinga ryškinant objektą bei formuluojant problemą / Useful in highlighting the object and formulating research problem	1
Labai daug aiškumo pasirenkant ir pritaikant teorijas / Provides clear arguments in choosing and applying theories	1

naujos žinios, kurios reikalingos tiek asmeniniam, tiek profesiniam tobulėjimui. Taip pat labai akcentuojamos žinios, kurios padeda nuosekliai ir sklandžiai pereiti visas disertacijos rašymo pakopas, t. y. susiformuoti ir pagrįsti mokslui aktualią problemą, gebėti problemiška interpretuoti literatūrą, bei argumentuotai nurodyti keliamos problemos trūkumus moksle, suformuoti nuoseklų ir logiškai pagrįstą disertacijos tyrimo planą, pasirinkti tyrimo tikslui tinkamus metodus, gebėti interpretuoti gautus tyrimo duomenis bei argumentuotai formuluoti išvadas. Respondentai taip pat teigia, kad labai svarbi galimybė dalyvauti mokslinėje diskusijoje, pagrįstoje loginiu mąstymu, su profesoriaus laipsnį turinčiais ekspertais bei galimybė bendradarbiauti su aukštųjų mokyklų doktorantais.

Į ketvirtąjį klausimą „Kaip vertinate šios programos įtaką Jūsų disertacijos tyrimo eigai?“ 31 respondentas pateikė atsakymą „teigiamai“. Vienas respondentas pažymėjo, „neutraliai“. Doktorantų, pažyminčių kitus teiginius, nebuvo. Atsakymų pasiskirstymas pateikiamas 4 paveiksle.

Galima būtų teigti, jog šio projekto modulių tematika atitinka laikmečio problemas, aktualijas ir doktorantų poreikius.

Penktuoju klausimu siekta išsiaiškinti, kokiose srityse labiausiai padėjo šių modulių pristatymas ir naujos žinios doktorantams. Šio klausimo struktūrą sudarė

writing consistently and smoothly, i.e. formulate and scientifically substantiate the research problem relevant for the science, to be able to interpret literature in a problematic way and indicate the shortcomings of the raised problem in the research, formulate coherent and logically grounded research plant, choose research methods to achieve the research purpose, to be able to interpret the obtained research data and provide argumentative formulation of conclusions. The respondents also stated the importance of the opportunity to take part in the scientific discussion based on logical thinking with experts who hold professor degree and opportunity to cooperate with doctoral students from other universities and higher education schools.

Question four “How do you assess the impact of this programme upon the research process of your dissertation?” was answered positively by 31 respondents. One respondent noted “neutrally”. There were no other responses. The distribution of the responses is presented in Figure 4.

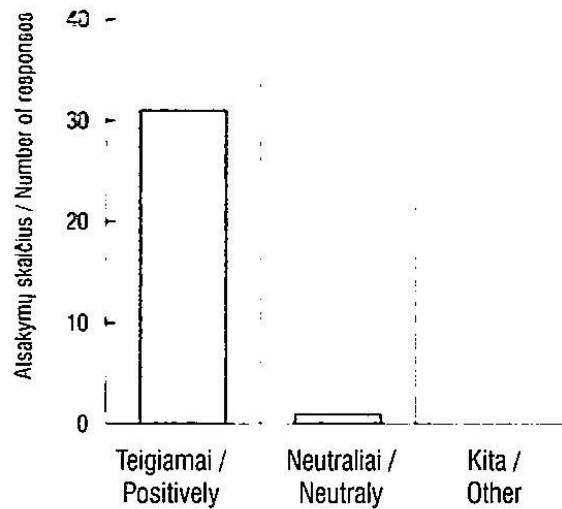
It is possible to assert that the topics of the modules in the project are congruent with nowadays problems, realities and doctoral students' needs.

Question five aimed at finding out the areas that were most impacted by the presentation of these modules and new knowledge to doctoral students. The structure of this question consisted of five statements:

5.1 Participation in the testing of the modular programme helped to have deeper insight into the field of Education Science.

5.2 Participation in the testing of the modular programme showed the possibilities to perform interdisciplinary research.

5.3 Competency-oriented modular programme helped to consolidate

Kaip vertinate šios programos įtaką Jūsų disertacijos tyrimo eigai? /
How do you assess the impact of this programme
upon the research process of your dissertation?

4 pav. Modulinės programos įtaka disertacijos tyrimui
Fig. 4. Impact of the modular programme upon dissertation research

penki teiginiai:

5.1 Dalyvavimas testuojant modulinę programą *padėjo giliau įžvelgti edukologijos mokslo lauką.*

5.2 Dalyvavimas testuojant modulinę programą *parodė tarpdisciplininių tyrimų galimybes.*

5.3 Į kompetencijas orientuota modulinė programa *padeda konsoliduoti savo intelektualines pastangas.*

5.4 Bendravimas, diskusijos su Lietuvos akademinė bendruomene *padeda pasitikrinti savo mokslinės veiklos prasmingumą (aktualumą).*

5.5 *Kita*

Respondentų, atsakant į šiuos teiginius, prašyta pažymėti vieną iš penkių variantų (5 pav.): „Visiškai nepritariu“ (1), „Iš dalies nepritariu“ (2), „Nežinau“ (3), „Iš dalies pritariu“ (4), „Visiškai pritariu“ (5).

Daugelis respondentų pažymėjo, jog dalyvavimas testuojant modulius iš dalies arba visiškai padėjo siekiant giliau įžvelgti edukologijos mokslo lauką, parodė tarpdisciplininių tyrimų galimybes, o į kompetencijas orientuota modulinė programa padėjo konsoliduoti savo intelektualines pastangas bei patikslino mokslinės veiklos prasmingumą. Papildomas penktasis punktą, kurio tikslas buvo išsiaiškinti, kuo dar doktorantams padėjo dalyvavimas pristatant šiuos modulius, liko neužpildytas. Tik vienas respondentas paminėjo, jog dalyvavimas testuojant modulinę programą taip pat sudarė galimybę konsultuotis, diskutuoti, išsakyti savo nuomonę bei patikslinti save.

Šeštoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti ar „Edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašas“, kaip būtinų edukologijos daktarui minimalus kompetencijų lygmens matas, padėjo racionaliau įvertinti savo tobulėjimo kelią. Atsakydami į šį klausimą, 24 respondentai pažymėjo, kad parengtame „Edukologijos daktaro kvalifikacijos apraše“, kuriuo kaip atspirties tašku buvo remiamasi rengiant modulius, buvo orientuojamasi į tas kompetencijas, kurios mažiau ar labai menkai

your intellectual efforts.

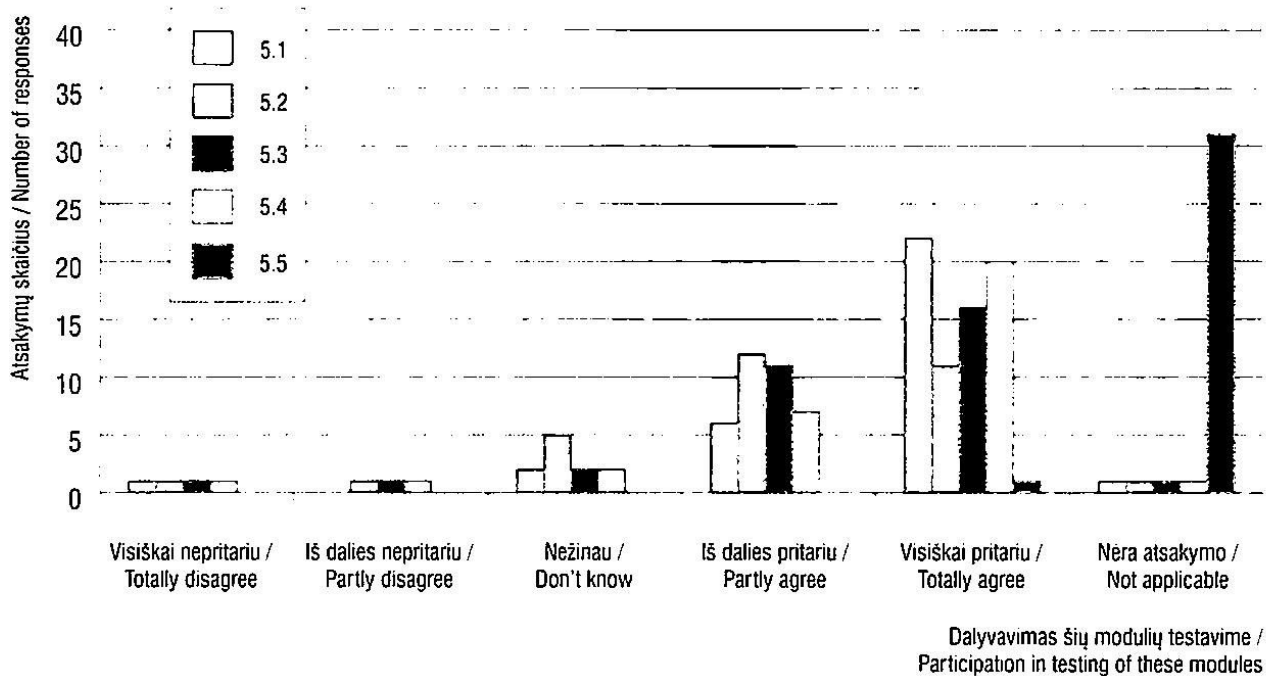
5.4 Communication and discussions with academic community in Lithuania helped to check the meaningfulness (relevance) of your scientific activity.

5.5 *Other*

The respondents were asked to mark one of the five variants (Fig. 5) according to the following scale: “Totally disagree” (1), “Partly disagree” (2), “Don’t know” (3), “Partly agree” (4), “Totally agree” (5).

Part of the respondents noted that taking part in the testing of modules partly or totally helped to gain insight into the field of the Education Science, showed the possibilities for interdisciplinary research, whereas competency-oriented modular programme helped to consolidate their intellectual efforts and added to the meaningfulness of the scientific activity. The supplementary fifth point aimed at finding out additional, not stated before, benefit of the participation in module presentation for doctoral students; however, it was not filled in. Only one respondent mentioned that the participation in testing of the modules also created a possibility to have consultations, discuss, express opinion and correct himself.

Question six aimed at identifying if the “Qualification Portfolio for Doctors in Education Science”, as a measure of minimal level competencies necessary for a doctor in Education Science, helped to evaluate one’s way of development more rationally. Responding to this question, 24 research participants stated that the prepared “Qualification Portfolio for Doctors in Education Science”, which was the point of reference in preparing modules, oriented to those competencies that were less achieved or were only slightly acquired and helped to evaluate them. 2 respondents provided negative evaluations, however, this can be explained by the fact that presenting modules five and six, newly entered members of the VMU doctoral programme – the first year doctoral students participated in the project, i.e. they started from the presentation of the subsequent, not from the first and had no opportunity to get acquainted with the portfolio in more detail. Four of the respondents stated having

5 pav. Modulių testavimo pagrindinės temos, padėjusios doktorantūros eigoje
Fig.5. Main topics of testing modules that contributed to the doctoral study process

pasiektos, ir padėjo jas įsivertinti. 2 respondentai pažymėjo, jog nepadėjo, tačiau tai galima paaiškinti tuo, kad pristatant penktąjį ir šeštąjį modulius, t. y. ne nuo pirmojo modulio medžiagos pristatymo, dalyvavo naujai į VDU doktorantūrą priimti pirmojo kurso studentai, kurie neturėjo galimybės susipažinti su šiuo aprašu išsamiau. Keturi iš apklaustųjų pažymėjo, jog neturi savo nuomonės, ir du iš apklaustųjų neatsakė į šį klausimą. Toks neapsisprendimas gali būti veikiamas ir išorinių priežasčių, kadangi ne visi doktorantai dalyvavo visų modulių pristatymuose. Dalis besimokančiųjų doktorantūros studijose nuosekliai ir su susidomėjimu dalyvavo pristatant visus modulius, tačiau dalis doktorantų, dalyvavo tik keletu ar netgi vieno modulio turinio pristatyme, todėl šiuo požiūriu išskyla ne visiškai tikslių atsakymų grėsmė, atkreipiant dėmesį į atsakymų variantą „nežinau“ ar „nėra atsakymo“, kurie matomi 6 paveiksle.

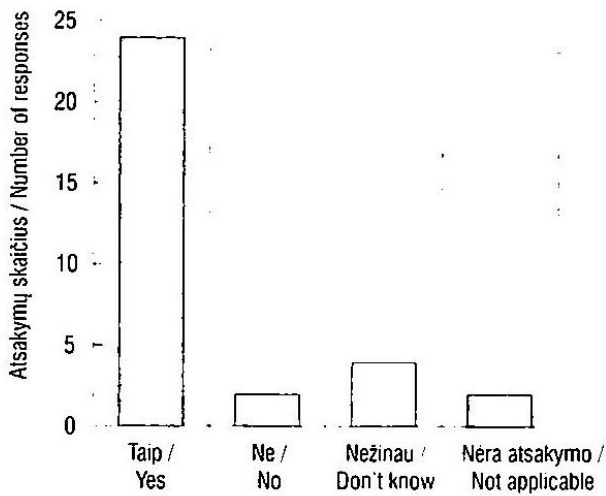
Tolesnio etapo metu doktorantų buvo prašoma pateikti argumentus, kuo konkrečiai padėjo „Edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašas“ racionaliau vertinant savo tobulėjimo kelią. Žemiau pateikiami susisteminti pagrindiniai teiginiai, kuriuos išsakė respondentai:

- Galima objektyviai įžvelgti matus, gebėjimus, kurių trūksta.
- Konkrečios rekomendacijos padeda planuoti iš anksto ir struktūruoti disertacijos žingsnius.
- Leido susipažinti su tyrimų metodologijos mokykla, ją vertinti ir naudoti projektuojant disertacinį tyrimą.
- Moduluose pateikiama medžiaga suteikia naudingų žinių ir supažindina su doktorantams reikalingomis kompetencijomis. Praktinės užduotys leidžia įgyti kompetencijų.
- Žinojimas, kokias kompetencijas turi įgyti edukologijos mokslų daktaras, ir pasitikrinimas, kiek iš jų esi jau įgijęs.
- Išskleisti kriterijai, kuriuos apmąstai, susikoncentruoji, kur turi toliau keliauti, ko mokytis.

no opinion and two of the respondents did not reply at all to this question. Such indecisiveness can be impacted by external reasons as not all doctoral students took part in module presentation. Part of the doctoral programme students who participated in the presentation of all models maintained their interest consistently, still another part of the doctoral students participated only in the presentation of some or even one module content; therefore, taking this into account there is a risk that the responses might have been not precise, particularly with regard to the response variants “Don’t know” or “Not applicable”, as seen in Figure 6.

During the subsequent stage doctoral students were asked to present arguments to how the “Qualification Portfolio for Doctors in Education Science” had actually helped to assess the path of their development more rationally. Some summarized statements indicated by the respondents are presented below:

- It is possible to perceive measures and abilities that we lack.
- Concrete recommendations help to plan in advance and structure dissertation steps.
- It allowed to become aware of the research methodology school, to assess it and use while designing the dissertation research.
- The material presented in the modules provides a lot of useful knowledge and acquaints doctoral students with the necessary competencies. The practical tasks ensure the acquisition of the competencies.
- It is possible to be aware of what competencies should be acquired by a doctor in Education Science and check oneself how many of these you have acquired.
- Criteria were displayed; having thought over them you concentrate and focus on where to go further and what to learn.
- I learnt what kind of knowledge should be acquired by a young doctor and saw what I lack.
- It revealed the level of knowledge and helped to systematize

Ar "Edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašas" kaip būtini edukologijos daktarui minimalus kompetencijų lygmens matas, padėjo Jums racionaliau įvertinti savo tobulėjimo kelią? / Did the "Qualification Portfolio for Doctors in Education Science", as a measure of minimal level necessary for a doctor in Education Science, help to evaluate your way of development more rationally?

6 pav. Tobulėjimo kelio įvertinimas
Fig.6. Evaluation of improvement process

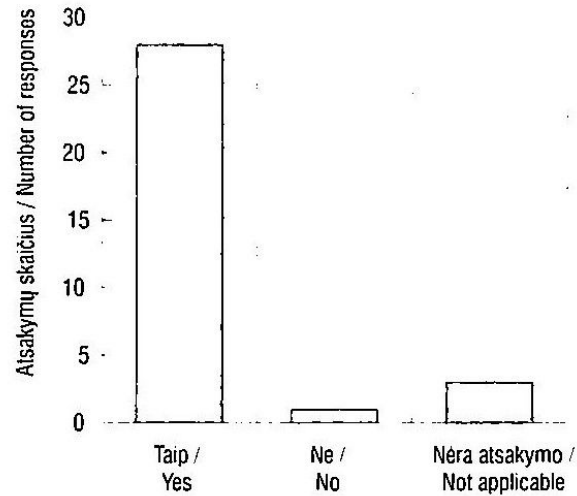
- Sužinojau, kokios žinios būtinos jaunajam, ir pamačiau, ko dar nežinau.
- Atskleidė žinių lygį, padėjo susisteminti pagrindines mokslines kryptis, apibendrinti patirtį.
- Iškilę dar daugiau klausimų, kurių ieškojimui ir atsakymų radimui ypač padės gautos naujos žinios.
- Padėjo racionaliai įžvelgti ir apmąstyti planuojamą tyrimą.
- Padėjo susivokti, ką turi gebėti doktorantas.
- Aiškiai ir konkrečiai nurodo tobulėjimo kryptis.
- Patikslino kompetencijas ir praplėtė subkompetencijas, t. y. konkrečiai kompetencijai būtinus gebėjimus.

Galima pastebėti, kad pristatant šių modulių turinį doktorantai ne tik sužinojo daug naujo bei galėjo įvertinti savo žinių lygį, – pačių doktorantų teigimu tai – galimybė patikslinti ir įvertinti turimas kompetencijas bei įgyti naujų. Taip pat konkrečiau apibrėžti pagrindiniai teiginiai, kuriais vadovaudamiesi respondentai rengia daktaro disertacijas.

Septintuoju klausimu „Ar matote atitikmenis tarp „Edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašo“ ir siūlytos modulinės programos?“ (7 pav.) siekta išsiaiškinti, ar modulinė programa vientisa ir ar atspindi „Edukologijos daktaro kvalifikacijos apraše“ išvardytas kompetencijas. Iš viso 28 respondentai pažymėjo, kad atitikmuo tarp „Edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašo“ ir siūlomos modulinės programos yra. Vienas respondentas pažymėjo, jog nemato atitikmens ir trys respondentai nepateikė atsakymo.

Atsakius į septintąjį klausimą „taip“, respondentų buvo paprašyta išsamiau atsakyti, kokius atitikmenis jie pastebėjo per visą šį laikotarpį, t. y. nuo modulių kūrimo pradžios iki jų pristatymo. Pagrindiniai komentarai pateikiami toliau:

- Kompetencijos ir moduliai susiję, grupuoti.
- Paremta praktika.
- Doktorantai drąsiau imasi projektuoti tiriamąjį darbą,

Ar matote atitikmenis tarp „Edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašo“ ir siūlytos modulinės programos? / Can you see the congruence between the "Qualification Portfolio for Doctors in Education Science" and the proposed modular programme?

7 pav. Atitikmuo tarp „Edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašo“ ir modulinės programos
Fig. 7. Congruence between the "Qualification Portfolio for Doctors in Education Science" and the proposed modular programme

the basic scientific trends and summarise experience.

- The programme triggered more questions; whereas the search for the answers to these questions will be much easier having acquired the new knowledge.
- It helped to envisage my research more rationally and reflect about the research I plan to perform.
- It helped to perceive what a doctoral student should be able to do.
- It indicated clear and concrete directions for our development.
- It specified competencies and expanded sub-competencies, i.e. abilities necessary for a concrete competency.

It is possible to assert that the presentation of the module content allowed doctoral students to become aware of a lot of new knowledge and assess the current level of their knowledge. according to doctoral students themselves, it was a possibility to specify and consolidate the current and acquire new knowledge. They could redefine or define more concretely the main statements or theses they base the preparation of their doctoral dissertations on.

Question seven "Can you see the congruence between the "Qualification Portfolio for Doctors in Education Science" and the proposed modular programme?" (Fig. 7) aimed at finding out if the modular programme was integral and if it reflected the competencies listed in the "Qualification Portfolio for Doctors in Education Science". 28 respondents confirmed the existence of the congruence between the "Qualification Portfolio for Doctors in Education Science" and the proposed modular programme. One respondent provided a negative answer and three respondents did not answer that question at all.

If the respondents answered question seven positively they were asked to be more explicit and indicate what instances of congruence between these two documents they noticed during all this period of time, i.e. from the designing of the modules to their presentation. The main comments are as follows:

- Competencies and modules are related, they are grouped.

tinkamai pasirinkti metodologiją.

- Kvalifikacijos aprašas išplėtojamas moduluose.
- Padeda siekti daktaro kvalifikacijos apraše nurodytų kompetencijų.
- Modulinė programa padeda geriau įsisavinti ir suprasti kvalifikacijų planą.
- Iš dalies, nes tas kompetencijas reikės ugdyti vis dėlto daugiau savarankiškai. Čia parodoma, kokias kompetencijas reikia turėti.
- Aprašas parodė, kokias kompetencijas reikia ugdyti, kokių trūksta.
- Pagerės tyrimas rašant disertaciją.
- Programa orientuota į studijų reikšmę, motyvaciją.
- Programa padeda įgyti reikiamas kompetencijas.
- Tyrimams planuoti, organizuoti, vykdyti.
- Modulinė programa suteikia palankias galimybes kelti kvalifikaciją.
- Modulinės programos nukreiptos į doktorantų esminių kompetencijų ugdymą.
- Dauguma modulių ugdė apraše pateiktas kvalifikacijas ir gebėjimus.
- Nes modulyje plėtojamos kai kurios subkompetencijos.
- Pagilinti gebėjimus suformuluoti ir atlikti kiekybinį tyrimą.
- Daugumą apraše pateiktų gebėjimų svarbu įgyti.
- Modulis orientuotas į keletą konkrečių gebėjimų.

Šie atsakymai parodo, kad doktorantai pasitikrino savo žinių lygį bei suvokė, kokiose srityse žinias dar reikėtų gilinti. Taip pat šių modulių medžiaga praplėtė ne tik žinių lauką, bet ir suteikė galimybę diskutuojant su patyrusiai ekspertais pagilinti žinias ir fokusuoti jas tyrimo kryptimi. Bendradarbiavimas testavimo metu taip pat davė daug teigiamos naudos, kadangi buvo sudaryta galimybė jauniems mokslininkams diskutuoti tarpusavyje ir išeiti į naujo patyrimo lygmenį.

IŠVADOS

1. Doktorantams jų veiklos metu labai svarbu naujos žinios, kurios reikalingos tiek asmeninio, tiek profesinio tobulėjimo atžvilgiu. Taip pat – žinios, kurios padeda nuosekliai ir sklandžiai pereiti visas disertacijos rašymo pakopas, t. y. susiformuoti ir pagrįsti mokslui aktualią problemą, gebėti problemiška interpretuoti literatūrą, bei argumentuotai nurodyti keliamos problemos trūkumus moksle, suformuluoti nuoseklų ir logiškai pagrįstą disertacijos tyrimo planą, pasirinkti tyrimo tikslui pasiekti tinkamus metodus, gebėti interpretuoti gautus tyrimo rezultatus bei argumentuotai formuluoti išvadas. Akcentuojama mokslinių diskusijų, pagrįstų loginių mąstymu, su profesoriais bei bendradarbiavimo galimybė su kitų aukštųjų mokyklų doktorantais nauda.

2. Dalyvavimas testuojant modulius doktorantams iš dalies arba visiškai padėjo giliau įžvelgti edukologijos mokslo lauką, parodė tarpdisciplininių tyrimų galimybes, taip pat į kompetencijas orientuota modulinė programa padėjo konsoliduoti savo intelektines pastangas bei patikslino mokslinės veiklos prasmingumą.

3. „Edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašas“.

- Based on practice.
- Doctoral students become more courageous in designing their research and choosing appropriate methodology.
- The Qualification Portfolio is expanded in the modules.
- They help to seek to acquire the competencies indicated in doctor the Qualification Portfolio.
- Modular programme helps to acquire and understand the plan of qualifications better.
- Partly, as those competencies will have to be acquired independently. Here it is shown what competencies are necessary to acquire.
- The Qualification Portfolio indicated what competencies should be developed and what competencies we lack.
- Our research will improve writing the dissertation.
- The programme is oriented to the importance of studies and motivation.
- The programme helps to acquire the necessary competencies.
- To perform research, to organise and execute.
- Modular programme provides favourable opportunities for qualification development.
- Modular programme is directed to the development of essential competencies of the doctoral students.
- The majority of the modules developed qualifications and abilities presented in the portfolio.
- Because several sub-competencies are developed in modules.
- To deepen skills to formulate and perform a qualitative research.
- It is important to acquire the majority of skills presented in the portfolio.
- The module is oriented to several concrete skills.

These responses show that doctoral students checked the level of their knowledge and perceived the need to deepen their knowledge in some areas that needed improvement. The material of the modules expanded not only the field of knowledge but created a possibility to deepen knowledge while discussing with experienced experts and focus them on the direction of the research. Cooperation during the testing gave a lot of positive benefit as an opportunity was created for the young scientists to discuss, interact and transfer to a higher level of experience.

CONCLUSIONS

1. New knowledge is very important for doctoral students during their activity as it is necessary with regard to their personal and professional development. Doctoral students also need knowledge that helps them to pass all dissertation writing stages consistently and smoothly, i.e. to formulate and substantiate a research problem significant for the science, to be able to interpret literature resources in a problematic way, to indicate the shortages of the analysed problem in the science argumentatively, to formulate a coherent and logically based dissertation research plan, to choose research methods appropriate to the research purpose, to be able to interpret the obtained research findings and formulate conclusions in an argumentative way. Opportunity to have scientific discussions based on logical thinking with professors and cooperate with doctoral students from other higher education schools.

2. Participation in module testing helped doctoral students partly or totally to have deeper insights into the field of education science, indicated opportunities of interdisciplinary research; competencies oriented modular programme helped to consolidate intellectual efforts specified the meaningfulness of scientific activity.

3. Assessing the path of doctoral students' development, the "Qualification Portfolio for Doctors in Education Science" is presented

vertinant doktorantų tobulėjimo kelią, pateikiamas kaip veiklos rezultatas, akcentuojama galimybė objektyviai įžvelgti gebėjimus, kurių trūksta, ir pasitikrinti, kokias kompetencijas doktorantas jau yra įgijęs bei kurių dar reikia siekti. Aprašas apibūdinamas kaip rekomendacinis, padedantis iš anksto planuoti ir struktūruoti disertacijos žingsnius. Sudarė galimybę susipažinti su tyrimų metodologijos mokykla, ją vertinti ir naudoti projektuojant disertacinį tyrimą.

as an activity outcome, emphasising a possibility to penetrate into skills objectively, to determine what necessary skills have not been acquired yet and check what competencies have already been acquired and which ones should be sought for. The portfolio is described as recommendation, which helps to plan beforehand and structure dissertation steps. Opportunities were created to get acquainted with research methodology school, to assess it and use in designing a dissertation research.

LITERATŪRA / REFERENCES

1. Edukologijos daktaro kvalifikacijos aprašas (2006). *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos* Nr. 11. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 98-102.
2. Franke G. (2001). *Komplexität und Kompetenz*. Bonn: Bundesinstitut für Berufsbildung.
3. Hochschuldidaktik und Qualitätsetwicklung (2004). *Ein Beitrag zur Förderung innovativer Lehr-Lernkultur in der wissenschaftlichen Weiterbildung*. Herausgeben von Werner Fröhlich, Wolf Jütte und Jörg Knoll.
4. Volken M. (2005). *Handlung und Kompetenz*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften / GWV Fachverlag GmbH.
5. Projektas „Nacionalinės kvalifikacijų sistemos sukūrimas“. *Lietuvos nacionalinės kvalifikacijų sistemos koncepcija* (2007). Vilnius: Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba.
6. *Realising the European Higher Education Area: Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education in Berlin on 19 September 2003*. Prieiga internetu: <http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/Communique1.pdf> (tikrinta 2005-07-04).
7. Laužackas R. (2005). *Profesinio rengimo metodologija*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
8. *Strong Universities for A Strong Europe: Glasgow Declaration*. Prieiga internetu: http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/02-EUA/050415_EUA_GLASGOW_declaration.pdf (tikrinta 2005-07-04).
9. *The European Higher Education Area – Achieving the Goals: Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education*, Bergen, 19-20 May 2005. Prieiga internetu: http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050520_Bergen_Communique.pdf (tikrinta 2005-07-04).
10. *The European Higher Education Area: The Bologna Declaration of the European Ministers of Education of 19 June 1999*. Prieiga per internetą: http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/990719BOLOGNA_DECLARATION.PDF (tikrinta 2005-07-04)
11. *The role of the universities in the Europe of knowledge*. Brussels, 2003. Prieiga internetu: http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003_0058en01.pdf (tikrinta 2005-07-04).

Lietuvių kalbos redaktorė Laura Čiubajavaite

Lithuanian language editor Laura Čiubajavaite

Įteikta 2007 m. spalio mėn.

Delivered 2007 October

Doc. dr. Vaiva Zuzevičiūtė
Vytauto Didžiojo universitetas
Socialinių mokslų fakultetas, Edukologijos katedra, docentė
Mokslinių interesų sritys: suaugusiųjų mokymosi ypatumai, aukštojo mokslo didaktikos klausimai

Vaiva Zuzevičiūtė, Assoc. Prof. Dr.
Vytautas Magnus University
Assoc. Prof. Department of Education, Social Science faculty
Areas of scientific interests: peculiarities of adult education, didactics of higher education

Vytauto Didžiojo universitetas
Socialinių mokslų fakultetas
K. Donelaičio g. 58
LT-44244, Kaunas
v.zuzeviciute@smf.vdu.lt

Department of Education
Vytautas Magnus University
K. Donelaičio str. 58
LT-44244, Kaunas
v.zuzeviciute@smf.vdu.lt

Ilona Tandzegolskienė
Vytauto Didžiojo universitetas
Socialinių mokslų fakultetas
Edukologijos katedros doktorantė
Mokslinių interesų sritys: kompetencijų identifikavimo procesas, kompetencijų mokymosi kultūra, kompetencijų vertinimo procesas, doktorantūros studijų struktūra

Ilona Tandzegolskienė
Doctoral student in Education Science
Faculty of Social Sciences
Vytautas Magnus University
Areas of scientific interests: competency identification process, competency learning culture, competency assessment process, doctoral study structure

Vytauto Didžiojo universitetas
Socialinių mokslų fakultetas
K. Donelaičio g. 52-303
LT-44244, Kaunas
i.tandzegolskiene@ukc.vdu.lt

Faculty of Social Sciences
Vytautas Magnus University
K. Donelaičio str. 52-303
LT-44244, Kaunas
i.tandzegolskiene@ukc.vdu.lt